

УДК 374.72

ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО РОЛІ МЕТОДИЧНИХ ОБ'ЄДНАНЬ УЧИТЕЛІВ У ФОРМУВАННІ ОСНОВ ЗДОРОВ'Я УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ

Сергій Віцько

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри методик викладання спортивно-педагогічних дисциплін
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,
м. Слов'янськ Донецької обл., Україна
ORCID ID 0000-0002-7089-5482
dbwmrj@gmail.com

Олександр Холодний

кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету фізичного виховання
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,
м. Слов'янськ Донецької обл., Україна
ORCID ID 0000-0002-0527-3193
holodnijalexandr@ukr.net

Анотація. У статті досліджено особливості функціонування методичних об'єднань учителів у системі науково-методичної роботи загальноосвітніх навчальних закладів; досліджено систему науково-методичної роботи на шкільному рівні; досліджено аналітично-педагогічний та організаційно-педагогічний напрямки діяльності методичних об'єднань учителів; визначено алгоритм аналітично-педагогічної роботи діяльності методичних об'єднань учителів.

Ключові слова: методичні об'єднання; науково-методична робота; здоров'я; фізична культура.

Постановка проблеми. Одним із напрямів удосконалення педагогічного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах із формування в учнів потреби в здоровому, фізично активному способі життя, а також створення відповідних умов для її практичної реалізації є впровадження нових форм діяльності предметно-методичних об'єднань учителів. Методичне об'єднання є основним структурним підрозділом методичної та освітньої служби установи, що здійснює проведення навчально-виховної, методичної, дослідно-експериментальної і позакласної роботи окремими або декількома спорідненими навчальними предметами. Основними функціями таких об'єднань є системно-методичне забезпечення ефективності навчального процесу та координація міжпредметної педагогічної діяльності у відповідній галузі, зокрема в галузі «Здоров'я та фізична культура людини». Однак як показує аналіз спеціальної літератури,

дидактичні аспекти фізичного виховання, умови організації та діяльності предметно-методичних об'єднань учителів, навчання фізичної культури, основам здоров'я та їхня роль у формуванні психосоматичного здоров'я школярів майже не вивчалися.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останніми роками спостерігається стійка тенденція погіршення стану фізичного здоров'я учнів загальноосвітніх навчальних закладів (А. Відюк, В. Горащук, В. Григоренко, Т. Круцевич, Л. Матвєєв, С. Омельченко, В. Сутула та ін.). Так, за даними інституту гігієни і медичної екології ім. О. Марзєєва АМН України, за останні 10 років захворюваність серед дітей шкільного віку зросла на 26,8%. Така тенденція обумовлена недостатнім обсягом рухової активності учнів, перевантаженістю чинної навчальної програми та впливом різноманітних соціальних факторів (І. Бех, В. Горащук, В. Григоренко, В. Платонов, В. Сутула, Б. Шиян та ін.). Прийняті на державному рівні заходи щодо покращення здоров'я дітей, учнівської та студентської молоді суттєво не вплинули на вирішення цієї проблеми.

Усе викладене вище вказує на необхідність використання принципово нових, науково обґрунтованих підходів до реформування системи фізичного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів, що і передбачено в певній мірі рішеннями колегії Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – дослідити особливості функціонування методичних об'єднань учителів у системі науково-методичної роботи загальноосвітніх навчальних закладів.

Завдання дослідження:

- проаналізувати психолого-педагогічну та науково-методичну літературу з досліджуваної проблеми;
- дослідити систему науково-методичної роботи на шкільному рівні;
- дослідити аналітично-педагогічний та організаційно-педагогічний напрямки діяльності методичних об'єднань учителів;
- визначити алгоритм аналітично-педагогічної роботи діяльності методичних об'єднань учителів.

Результати дослідження. Успішність життєдіяльності дітей у загальноосвітньому навчальному закладі залежить від професіоналізму педагогічного колективу та системності в його роботі. Для підвищення ефективності педагогічної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах

створюється система науково-методичної роботи. Цю роботу в загальноосвітньому навчальному закладі визначають як цілісну систему дій і заходів, спрямованих на підвищення кваліфікації та професійної майстерності вчителів, розвиток творчого потенціалу педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу, досягнення оптимальних результатів навчально-виховного процесу (Демчук, 2009; Жерносець, 2006).

Науково-методична робота реалізується через функціонування різноманітних самоврядних органів учителів згідно з нормативними актами, що діють у системі освіти (предметних методичних об'єднань (кафедр), різноманітних творчих об'єднань учителів, педагогічних і методичних рад). Основними завданнями перелічених самоврядних органів учителів загальноосвітніх навчальних закладів є аналіз умов забезпечення психофізичного здоров'я учнів та їхня реалізація в навчально-виховному процесі; вивчення стану викладання предметів; розроблення рекомендацій щодо корегування навчальної та виховної роботи відповідно до державних стандартів освіти; створення організаційних умов для постійного вдосконалення фахової освіти і підвищення кваліфікації персоналу; проведення науково-методичних заходів, спрямованих на розвиток творчих можливостей учителів; вивчення, узагальнення передового педагогічного досвіду; координація змісту науково-методичної роботи школи зі змістом діяльності науково-методичних установ регіону.

Аналіз спеціальної літератури свідчить про те, що можна виокремити три рівні науково-методичної роботи: шкільний, районний та регіональний:

1) методичне об'єднання вчителів-предметників, яке працює безпосередньо в школі;

2) районні методичні об'єднання вчителів-предметників, що працюють на базі районного методичного кабінету;

3) обласні інститути післядипломної педагогічної освіти (Жерносець, 2006; Павлютенков, Крижко, 2005).

Ураховуючи мету та завдання дослідження, розглянемо систему науково-методичної роботи на шкільному рівні. Як свідчать дослідження І. Жерносека, зазвичай, вона реалізується через традиційні: колективні (масові, групові) та індивідуальні форми організації науково-методичної роботи вчителів.

Групові форми роботи об'єднують педагогів за інтересами, створюючи оптимальні умови для обміну досвідом роботи, для творчих дискусій, виконання практичних завдань. До них належать методичні об'єднання (предметні

кафедри), творчі майстерні педагогів, постійно діючі проблемні семінари, школи, зокрема молодого спеціаліста, творчі мобільні та динамічні групи.

Масові форми сприяють збагаченню професійних інтересів педагогів, удосконаленню їхніх знань, виробленню позицій із важливих педагогічних проблем сучасності, виявленню й узагальненню найкращого педагогічного досвіду. До них належать лекції, лекції-консультації, педагогічні читання, науково-практичні конференції, педагогічні виставки тощо.

Індивідуальні форми роботи охоплюють наставництво, стажування, консультування, відвідування занять і позакласних заходів, самоосвіту тощо. Зауважимо, що найбільш поширеними в системі середньої освіти є методичні об'єднання вчителів. Вони є основною організаційною формою групової науково-методичної роботи. Головна функція методичних об'єднань полягає в ознайомленні вчителів із сучасним станом і перспективами розвитку загальної середньої освіти, досягненнями вітчизняної та зарубіжної психолого-педагогічної науки, передовим педагогічним досвідом; оновленні та поглибленні їхніх знань зі спеціальності й суміжних дисциплін, постійному підвищенні їхнього загальнокультурного рівня; забезпеченні позакласної діяльності учнів із навчальних предметів. Наприклад, для формування здоров'я школярів у системі загальної середньої освіти на рівні школи функціонують методичні об'єднання вчителів біології, хімії та основ медицини; основ здоров'я та основ безпеки життєдіяльності; фізичної культури. Водночас на рівні районів, міст та областей діють методичні об'єднання практичних психологів; соціальних педагогів; заступників директорів із виховної роботи; директорів шкіл тощо.

Як свідчить практичний досвід та результати вивчення наукової літератури, методичні об'єднання вчителів створюються за наявності в загальноосвітньому навчальному закладі не менш трьох спеціалістів одного фаху. Керівник (голова) методичного об'єднання обирається із досвідчених учителів (учителів-методистів, старших учителів) відкритим голосуванням його членів на два роки. Засідання методичних об'єднань можуть проводитися щомісяця або щоквартально (залежно від актуальності питань, які розглядаються, умов, у яких вони працюють. Як правило, вони проводяться два рази на семестр).

Аналіз літературних джерел із досліджуваної проблеми показав, що зміст роботи методичних об'єднань має переважно навчально-методичний характер. На таких засіданнях розглядаються нормативно-правові документи щодо організації навчально-виховного процесу в школі, актуальні питання методики викладання навчальних предметів, проведення уроків, позакласних заходів

тощо. Діяльність методичних об'єднань спрямовується на адаптацію педагогічної діяльності вчителів до умов (нормативних, суспільних, науково-методичних), що постійно змінюються. Зміст цього напрямку науково-методичної роботи включає розширення світогляду вчителів, навчання прийомам та методам аналітичної роботи, оволодіння духовними надбаннями суспільства, ознайомлення з основними тенденціями науково-технічного прогресу, вивчення досягнень класичної світової та вітчизняної дидактики, сучасних дидактичних концепцій та ідей (теоретичних, прикладних), підвищення кваліфікації вчителів-предметників у галузі змісту, методики викладання свого предмета, озброєння новітніми знаннями загальної, педагогічної, вікової, соціальної психології про типові тенденції й особливості реальних психічних процесів сучасних школярів; оволодіння новітніми виховними технологіями, опанування принципами професійної педагогічної етики, озброєння вміннями щодо використання в навчально-виховному процесі сучасних технічних засобів тощо (Жерносек, 2006; Павлутенков, Крижко, 2005).

Крім того, школами реалізуються районні програми «Молодь обирає здоров'я», «Спорт для всіх», «Здоров'я дитини через освіту». Отже, методичними об'єднаннями вчителів проводиться до 20 науково-методичних заходів на семестр щодо формування різних аспектів здоров'я школярів, тоді як іншими структурними утвореннями системи загальної середньої освіти таких заходів проводиться лише 13 на семестр. Це дозволяє зробити висновок, що базовим компонентом системи науково-методичної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах, яка сприяє створенню середовища здорового способу життя, є методичні об'єднання вчителів, в основу діяльності яких покладено вплив на три основних складових способу життя дітей (сім'я, школа, сфера дозвілля). Діяльність методичних об'єднань учителів, як свідчить аналіз літератури, розподіляється на два напрямки: організаційно-педагогічний та аналітично-педагогічний.

Аналітично-педагогічний напрямок. Для корегування навчально-виховного процесу методичні об'єднання вчителів проводять ряд аналітичних заходів. Так, аналіз виконання плану роботи методичного об'єднання за попередній навчальний рік передбачав оцінювання навчально-виховної роботи та її результативності, стану викладання навчальних предметів, виховної роботи, діяльності учнівських колективів, роботи з батьками. Кожна з окреслених підсистем аналізується за відповідними параметрами, інтеграція яких розкриває їхню сутність:

- робота над єдиною науково-методичною темою;

- діагностична робота;
- моніторингова діяльність;
- експертно-атестаційна робота;
- узагальнення досвіду роботи педагогів;
- організація індивідуальних, групових, масових форм праці;
- апробація авторських програм, посібників тощо;
- методичний супровід дослідницько-експериментальної, інноваційної діяльності;
- робота з учителями, які мають різний рівень професійної компетентності;
- аналіз діяльності методичної служби за минулий рік.

Основними методами отримання інформації щодо потреб та запитів педагогів, які використовуються в системі загальної середньої освіти є діагностичні анкети, опитувальники (за змістом, функціями, формою), відвідування уроків та позакласних заходів, аналіз виступів учителів на засіданнях педагогічної ради, конференціях, методичних об'єднаннях, педконсультаціях, участі в роботі творчих груп (педагогічне спостереження), бесіди (позитивне, недоліки, висновки).

Організаційно-педагогічний напрямок. Як свідчить аналіз спеціальної літератури, ефективність діяльності загальноосвітніх навчальних закладів залежить від планування їхньої роботи загалом, а також усіх організаційних утворень. У загальноосвітніх навчальних закладах встановлено певну систему планування, що передбачено «Інструкцією щодо ведення ділової документації», затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України № 240 від 23 червня 2000 року: перспективне планування розвитку матеріально-технічної бази, кадрового забезпечення та навчально-виховного процесу ЗНЗ, план роботи школи на поточний навчальний рік, плани навчально-виховної роботи вчителів (календарні, поурочні плани, плани роботи класних керівників, вихователів, педагогів-організаторів, шкільних психологів, соціальних педагогів), плани роботи методичних об'єднань (кафедр), плани роботи шкільної бібліотеки, тижневі плани роботи керівників школи, план роботи ради загальноосвітнього навчального закладу, план роботи піклувальної ради школи, план роботи батьківського комітету загальноосвітнього навчального закладу, план-календар роботи загальноосвітнього навчального закладу на поточний місяць чи семестр, розклади уроків, факультативів, індивідуальних консультацій, позакласних заходів. Отже, планування діяльності загальноосвітніх навчальних закладів охоплює як педагогічну сторону діяльності, так і її організаційну сторону. План

роботи методичного об'єднання має містити завдання на поточний навчальний рік, основні напрями роботи, що впливають із нормативних документів, аналізу стану навчально-виховного процесу в школі, а також перелік засідань із визначенням їхньої тематики, форм, методів їхнього проведення та відповідальних за проведення. Зміст плану спрямовується на формування професійно-педагогічної та соціально-психологічної культури вчителів, розширення і поглиблення їхніх знань, продукування ними нових педагогічних ідей, інноваційних технологій, які сприяють забезпеченню якісної освіти. Індивідуальними формами науково-методичної роботи є наставництво, стажування, консультування, відвідування уроків і позакласних заходів, дистанційне навчання, самоосвіта тощо (Демчук, 2009; 2010; Жерносек, 2006).

Підготовка та написання плану роботи на наступний навчальний рік складається з таких етапів:

1) визначення проблеми, над якою працюватиме колектив методичного об'єднання;

2) визначення завдань та пріоритетних напрямів діяльності методичного об'єднання;

3) підготовка методики діагностування вчителів та учнів щодо оцінювання роботи методичного об'єднання в поточному році та прогнозів на наступний рік, отримання проміжних результатів;

4) збір та аналіз матеріалів для річного плану роботи методичного об'єднання, які надходять із різних джерел інформації;

5) складання першого варіанта плану і обговорення його структури та змісту на засіданні методичного об'єднання;

6) корекція та складання остаточного варіанта проєкту плану роботи методичного об'єднання на навчальний рік; передача його до адміністрації школи для ознайомлення й обговорення та затвердження на педагогічній раді.

Пропозиції до методичного об'єднання щодо плану його роботи на навчальний рік можуть подавати директор та його заступники (з навчально-виховної, науково-методичної, виховної, господарської роботи), педагог-організатор, соціальний педагог, психолог, класні керівники, медичний працівник.

Як показує аналіз спеціальної літератури, одним з основних напрямів, який необхідно враховувати в плануванні науково-методичної роботи, є робота з нормативними документами.

Одним із результатів навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах є формування в школярів здорового способу життя,

зменшення їхньої захворюваності, виховання в учнів загальноосвітніх навчальних закладів гігієнічних навичок. Зазначимо, що аналогічні завдання закладені в Держаному стандарті базової та повної загальної середньої освіти. Проте аналіз матеріалів діяльності районних органів управління системою загальної середньої освіти областей України вказує на відсутність звітної документації, у якій би розкривався ступінь практичної реалізації перелічених вище завдань. Крім того, проведений аналіз указує на те, що в школах учителі з предметів навчальної програми «Основи здоров'я», «Основи безпеки життєдіяльності», «Основи медичних знань», «Захист Вітчизни», «Фізична культура» тощо, які пов'язані з формуванням здоров'я школярів, як правило, входять до різних методичних об'єднань учителів, що свідчить про недостатнє використання комплексного підходу до виконання вимог освітньої галузі «Здоров'я та фізична культура», яка є складовою Держаного стандарту базової та повної загальної середньої освіти. Освітньою галуззю також передбачається формування соціального та духовного здоров'я учнів, що свідчить про необхідність об'єднання зусиль соціальних педагогів і практичних психологів. Такий підхід закладений у типовому Положенні «Про методичні об'єднання вчителів-предметників». Так, у пункті 2.1 зазначеного документа окреслено, що до структури методичного об'єднання включаються всі вчителі навчального закладу, які реалізують відповідну галузь знань державного компонента освіти. Указані вище протиріччя, що походять із наявних форм організації діяльності навчально-методичних об'єднань учителів, свідчать про необхідність розробки та впровадження в практику організаційно-педагогічної технології діяльності предметно-методичних об'єднань учителів з формування здоров'я учнів основної школи.

Висновки. Здоров'я школярів представляє собою складну соціально-педагогічну проблему, вирішення якої не може зводитися лише до загального підвищення рівня їхньої рухової активності, а потребує комплексного підходу до вивчення різних аспектів, які включають сім'ю, школу та сферу дозвілля, що вимагає вдосконалення процесу фізичного виховання в школі, направлено на формування в дітей свідомого ставлення до здорового способу життя.

Проведене дослідження спеціальної літератури та вивчення нормативної бази України дозволило виявити, що базовим компонентом системи науково-методичної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах, яка сприяє створенню в школі середовища здорового способу життя, є методичні об'єднання вчителів.

Аналіз матеріалів діяльності районних органів управління системою загальної середньої освіти областей України вказує, по-перше, на відсутність звітної документації, яка б розкривала результативність практичної реалізації заходів, пов'язаних із формуванням здоров'я школярів; по-друге, учителі, які викладають навчальний матеріал освітньої галузі «Здоров'я та фізична культура», а також практичні психологи та соціальні педагоги входять до різних методичних об'єднань учителів, що свідчить про недостатнє використання комплексного підходу до процесу формування здоров'я та здорового способу життя в школярів; по-третє, державою запропонований практичний шлях щодо подолання вищевказаного становища, а саме: створення методичного об'єднання вчителів, які втілюють у життя теоретичний навчальний матеріал та знання, пов'язані з прикладними вміннями та навичками школярів, що як раз і відображено в розділі «Здоров'я та фізична культура» державного компонента освіти.

Перспективою подальших досліджень передбачається розробка методики формування здоров'ярозвивальних знань учнів загальноосвітньої школи в умовах інноваційної діяльності предметно-методичних об'єднань учителів із проблематики здоров'я.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гнітецька, Т. В. (1998). *Організаційно-педагогічні умови оптимізації фізичного виховання учнів гімназії (10 років)*. (Автореферат дис. канд. наук з фіз. вихов. і спорту). Луцьк, Україна: Волинський державний університет ім. Лесі Українки.
2. Демчук, В. С. (2009). Організація науково-методичної роботи в загальноосвітньому навчальному закладі. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання*, 39, 42-45.
3. Демчук, В. С. (2010). Організаційна структура менеджменту загальноосвітнього навчального закладу. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання*, 41, 82-88.
4. Дутчак, А. (2009). Науково-методична робота як засіб розвитку фахових компетентностей педагогів. *Обрії*, 1, 136-138. Взято з http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/obrii/2009_1/Dutchak.doc.pdf
5. Жерносек, І. П. (2006). *Організація науково-методичної роботи в школі*. Харків, Україна: Основа.
6. Здоровий спосіб життя Киян – пріоритет роботи столичного центру здоров'я. (2006). *Ваше здоров'я*, 16 (843), 8-9.
7. Іваній, І. В. (2007). Проектування системи виховання фізичної культури особистості: синергетичний підхід. *Педагогічні науки*. Сбруєва А.А. (Ред.), (с. 71-81). Суми, Україна.
8. Іванова, Л. І. (2003). Предмет «Основи здоров'я і фізична культура та шкільний футбол в системі освіти України». *Фізичне виховання в школі*, 3, 15-16.
9. Осадчук, Т. В. (1999). Творчий підхід до організації фізичного виховання сучасних школярів. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. Федьченко В.О. (Ред.), (с. 460-464). Луцьк, Україна.

10. Павлютенков, Є. М., Крижко, В. В. (2005). *Організація методичної роботи*. Харків, Україна: Основа.

11. Сташко, Ж. М. (2013). Колективні форми методичної роботи. *Шкільний світ*, 12, 128–130.

12. Освітній простір: нові форми методичної роботи. (2015). Взято з <http://infosvit.if.ua/novi-formy-metodychnoji-roboty/>

INNOVATIVE APPROACH TO THE ROLE OF METHODOLOGICAL ASSOCIATIONS OF TEACHERS IN THE DEVELOPMENT OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS' HEALTH

Serhii Vitsko

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Methods of Teaching Sports and Pedagogical Disciplines

SHEI "Donbas State Pedagogical University",

Sloviansk, Donetsk region, Ukraine

ORCID ID 0000-0002-7089-5482

dbwvrj@gmail.com

Oleksandr Kholodnyi

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,

Dean of the Faculty of Physical Education

SHEI "Donbas State Pedagogical University",

Sloviansk, Donetsk region, Ukraine

ORCID ID 0000-0002-0527-3193

holodnijalexandr@ukr.net

Abstract. The paper looks into the functioning features of methodological associations of teachers in the system of scientific and methodological activities of secondary education institutions. The analysis of special literature shows that the didactic aspects of physical education, the conditions of organizing and realizing the activities of teacher subject associations, teaching physical education, health foundations, and their role in the maintaining secondary school students' psychosomatic health haven't been studied before. So, the purpose of the paper is to investigate the functioning features of methodological associations of teachers in the system of scientific and methodological activities of secondary education institutions.

The relevance of the issue under the study is proved by the fact that students' health is a complicated social and pedagogical problem whose solving requires a complex approach to studying different aspects, such as family, school and sphere of entertainment that contribute to the improvement of the process of physical education at school, focused on developing students' conscious attitude to the healthy lifestyle.

Studying the special literature and regulatory framework in Ukraine contributes to defining that the main component of the system of scientific and methodological activities of secondary education institutions, which ensure the development of the healthy lifestyle environment, is methodologic association of teachers.

The authors have found out some aspects of studied issue: firstly, there is no reporting documentation that reveals the effectiveness of practical implementation of activities related to the maintaining students' health; secondly, teachers who teaches the course "Health and Physical

Education”, as well as practical psychologists and social educators are members of various methodological associations of teachers, which show that the integrated approach to the process of maintaining students' health and healthy lifestyle is insufficiently studied; thirdly, the government offers the practical way to overcome the above situation, namely: the foundation of a methodological association of teachers who implement theoretical teaching material and knowledge related to the students skills in the content of the course “Health and physical culture”.

The prospects of further research include designing the methods of developing students' knowledge about maintaining their health within the innovative activities of methodological associations of teachers.

Key words: methodological associations; scientific and methodological activities; health; Physical Education.

REFERENCES

1. Hnitetska, T. V. (1998). *Organizational and pedagogical conditions for optimization of physical education of high school students (10 years)*. (Extended abstract of PhD dissertation). Lutsk, Ukraine: Volynskyi derzhavnyi universytet im. Lesi Ukrainky.
2. Demchuk, V. S. (2009). Organization of scientific and methodological work in a comprehensive educational institution. *Teoretychni pytannia kultury, osvity ta vykhovannia*, 39, 42–45.
3. Demchuk, V. S. (2010). Organizational structure of management of a comprehensive educational institution. *Teoretychni pytannia kultury, osvity ta vykhovannia*, 41, 82–88.
4. Dutchak, A. (2009). Scientific and methodological work as a means of developing the professional competences of teachers. *Obrii*, 1, 136–138. Retrieved from http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/obrii/2009_1/Dutchak.doc.pdf
5. Zhernosiek, I. P. (2006). *Organization of scientific and methodological work at school*. Kharkov, Ukraine: Osnova.
6. A healthy lifestyle in Kiev is a priority for the capital health center. (2006). *Vashe zdorovia*, 16 (843), 8–9.
7. Ivani, I. V. (2007). Designing the system of education of physical culture of the individual: a synergistic approach. *Pedahohichni nauky*. A. A. Shrubieva (Ed.), (pp. 71–81). Sumy, Ukraine.
8. Ivanova, L. I. (2003). The subject “Fundamentals of health and physical culture and school football in the education system of Ukraine”. *Fizychne vykhovannia v shkoli*, 3, 15–16.
9. Osadchuk, T. V. (1999). Creative approach to the organization of physical education of modern students. *Fizychne vykhovannia, sport i kultura zdorovia u suchasnomu suspilstvi*. V. A. Fedchenko (Ed.), (pp. 460–464). Lutsk, Ukraine.
10. Pavlyutenkov, E. M., Krizhko, V. V. (2005). *Organization of methodical work*. Kharkov, Ukraine: Osnova.
11. Stashko, J. M. (2013). Collective forms of methodical work. *School World*, 12, 128–130.
12. Educational space: new forms of methodological work. (2015). Retrieved from <http://infosvit.if.ua/novi-formy-metodychnoji-roboty/>

Матеріали надійшли до редакції 04.03.2020 р.